

лося посиленням контролю з їх боку за посередниками на ринку фінансових послуг, упровадженням заходів контролю за відмиванням грошей.

Дослідження сутності фінансових інновацій, вивчення механізму та основних спонукальних мотивів їх зародження свідчать про набуття учасниками фінансових відносин навичок і розуміння того, як і коли можливо реалізовувати ці знання в процесі їх функціонування, забезпечувати ефективне прогнозування розвитку фінансової системи за рахунок її адаптації до змін зовнішнього середовища на основі використання досягнень науково-технічного прогресу.

Аналіз мотивів виникнення й вивчення економічної сутності фінансових інновацій дозволяє фахівцям оволодіти розумінням того, як вміти застосовувати творчий підхід під час використання фінансових інструментів у конкретних економічних умовах може привести до отримання вищого рівня прибутків. Враховуючи досвід минулого, як позитивний, так і негативний, керівники фінансових інститутів мають реальні можливості для вибору й прийняття правильного, найбільш доцільного рішення при вирішенні конкретної ситуації та застосування творчого підходу для реалізації своїх прагнень.

Інтеграція фінансової системи України у світовий фінансовий простір обумовлює необхідність урахування наслідків впливу міжнародного фінансового впливу на вітчизняну фінансову систему, дослідження й адаптацію міжнародного досвіду з метою формування оптимальної структури фінансових установ, наявності відповідного інформаційного забезпечення для ефективного функціонування всіх сегментів фінансового ринку. Реалізація такого підходу при вирішенні економічних проблем розвитку країни загалом дозволить забезпечити та сформувати реальну теоретичну й методологічну основу для розуміння того, як і яким чином фінансова система України може змінитися в найближчому майбутньому.

Література: 1. Видулов В. С. Инновационная деятельность кредитных организаций // Менеджмент в России и за рубежом. – М.: "Экзамен", 2002. – 256 с. 2. Колодзів О. М. Дослідження фінансових інновацій та їх певних особливостей на окремих етапах розвитку інтеграційних процесів // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Тези доповідей "Інтеграційні процеси та розвиток фінансової системи України". 29 – 30 листопада 2006 року. – Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2006. – С. 144 – 148. 3. Колодзів О. М. Теоретичне узагальнення вивчення сутності інновацій та їх класифікація // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Тези доповідей. "Управління підприємством: проблеми та шляхи їх вирішення", 6 – 8 жовтня 2005 р., м. Ялта. Т.1. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – С. 281 – 286. 4. Мишкін, Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. – К.: Основи, 1999. – 964 с. 5. Васильченко З. М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: Монографія. – К.: Кондор, 2004. – 528 с. 6. Хоминич І. П. Финансовая стратегия компаний: Научное издание. – М.: Изд. Рос. экон. акад., 1998. – 156 с. 7. Шпиг Ф. І. Банківська конкуренція під впливом іноземного капіталу: Монографія. – Суми: Ділові перспективи, 2006. – 288 с. 8. Киреев А. П. Международная экономика. В 2-х ч. – Ч. II. Международная макроэкономика: открытая экономика и макроэкономическое программирование. Учебное пособие для вузов. – М.: Междунар. отношения, 1999. – 488 с. 9. Bank for International Settlements National Balance of payments data // Preserving Financial Stability. – IMF. – 2005. – 19 p. 10. Central Bank Survey of Foreign Exchange and Derivatives Market Activity. – Basle: BIS, 1996. – 26 p. 11. Schinasi G. J. Preserving Financial Stability. – IMF. – 2005. – 21 p. 12. International Banking and Financial Market Developments. – Basle: BIS, 1997. – 21 p. 13. Edward J. Kane, "Accelerating Inflation, Technological Innovation and the Decreasing Effectiveness of Bank Regulation", Journal of Finance, vol. 36 (May 1981), pp. 355 – 367.

УДК 371.134;159.928

Горошко Л. П.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ БЕЗРОБІТНОЇ МОЛОДОЇ ОСОБИСТОСТІ

In this article we consider the motivative behaviour of the unemployed youth in modern condition of the Ukraine development. To study it deeply, we divide young people into several groups according to their age (15 – 19 years; 20 – 24 years; 25 – 28 years) and note changes that occur in the behaviour and mentality of an unemployed young personality of each group.

Ситуація, пов'язана з початком трудової діяльності, у сучасній молоді в Україні дуже неоднозначна: з одного боку, збільшились можливості професійного вибору, успішного пошуку ніким не нав'язаного місця роботи на підприємствах різних форм власності, кар'єрного просування; з іншого — постала необхідність вирішувати багато таких проблем, яких не знали однолітки сучасних молодих людей більше десяти років тому.

Молодь становить певну спільноту з визначеними особливостями: віковими, соціально-психологічними, фізіологічними; із специфічними інтересами й потребами.

Проблеми молоді на ринку праці зумовлені певними особливостями соціального стану та трудової поведінки: відносно високим освітнім рівнем, наявністю професії або кваліфікації, низькою адаптованістю та високою вразливістю до змін в економічному середовищі. Значно підвищені вимоги самого процесу працевлаштування — престижу, заробітку, змісту, характеру і умов праці.

Значну частину безробітної молоді складає контингент молодих людей — випускників професійно-технічних та вищих навчальних закладів, які отримали професію (спеціальність) і вперше виходять на ринок праці. На думку спеціалістів НДІ праці та зайнятості населення, тенденція до зростання чисельності виходу на ринок праці освіченої молоді буде поглиблюватись і у найближчій перспективі.

Метою дослідження є соціально-психологічний аналіз окремих аспектів мотиваційної поведінки безробітної молоді. Відповідно до визначеної мети в роботі були поставлені й послідовно розв'язувались такі завдання: проаналізувати в соціально-психологічному аспекті мотиваційну поведінку безробітної молоді; зробити загальну оцінку поведінки безробітної молоді за віковими групами; проаналізувати вікові та освітні особливості мотиваційної поведінки безробітної молоді особистості.

Демографічну структуру ринку праці України складають більше третини молоді люди, а саме: безробітна молодь таких груп, як випускники загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів; звільнені у зв'язку зі змінами в організації виробництва; військовослужбовці, звільнені зі строкової служби у Збройних силах; жінки, що перебували у відпустці у зв'язку з доглядом за дітьми; інші категорії (звільнені у зв'язку з плінністю кадрів, школярі 9 – 10 класів, молодь, не зайнята більше року та ін.).

До вікової групи безробітної молоді від 15 до 19 років належать випускники шкіл, профтехучилищ та ін. Більшість цих молодих людей бажають працювати з різних причин. Говорити про те, що сьогодні створена широка база для працевлаштування молоді, яка не досягла 18 років, не можна. Влада вирішує дану проблему через реалізацію програми квотування робочих місць для неповнолітніх і інвалідів. Однак сьогодні підліткам дуже часто пропонують лише некваліфіковану роботу — кур'єра, озеленювача тощо.

Усі суб'єкти виховного процесу перекладають згадані проблеми на владу, а батьки основну увагу приділяють безпосередньо своїй роботі, здобуваючи кошти для існування, в той час як на духовне, моральне виховання дітей у них не вистачає сил і часу. Шкільна політика також характеризується обмеженістю профорієнтаційного впливу.

Юнацький віковий період — це період соціального, особистісного, професійного, духовно-практичного самовизначення. В основі процесу самовизначення лежить вибір майбутньої сфери діяльності. Зміна мотивації є особливо характерною для даного вікового періоду. В ієрархії мотивів на перший план виступають ті, котрі пов'язані з формуванням світогляду, із планами на майбутнє. Структура мотивів характеризується динамічною системою, "нааявністю визначеної системи супорядних різних мотиваційних тенденцій на основі провідних суспільно значущих мотивів, які стали ціннісними для особистості. Механізм дії мотивів характеризується тим, що вони діють тепер не безпосередньо, а виникають на основі свідомо поставленої мети і свідомо прийнятого наміру" [1, с. 18]. Варто погодитися з багатьма психологами (Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, Є. І. Туревська та ін.), що головне новоутворення даного віку стосується саме мотиваційної сфери.

За нашими даними, вибір професії і типу навчального закладу переважає в мотиваційній поведінці юнаків та дівчат, закладає основу їх соціально-психологічних і індивідуально-психологічних розбіжностей. Провідну роль у молоді віком 15 – 19 років займають мотиви, пов'язані із самовизначенням і підготовкою до самостійного життя, з подальшою освітою та самоосвітою. Ці мотиви набувають особистісного сенсу і стають особливо значущими.

Найбільш гостро проблема зайнятості постає перед молоддю даної вікової групи. Цей факт, у першу чергу, пояснюється неможливістю для саме цієї категорії знайти бажану роботу після закінчення середньої загальноосвітньої школи або професійно-технічного навчального закладу. Молода особа долає перешкоди, які культивуються суспільством, але все ще залишається залежною від нього і внаслідок цього поступово соціалізується.

У старшокласників та студентів училищ картина ціннісних орієнтацій дещо інша. Як найважливішу життєву мету вони вибирають "багате і забезпечене життя", а головною якістю для його досягнення вважають "впевненість у власних силах". Помітно знижується ранг "людяності".

Часто неодноразово впливають на свідомість молодих людей засоби масової інформації, що звеличують нових героїв, пропагують насадження спрощено-утилітарної моделі поведінки. Людина, з одного боку, прагне вижити, з іншого — бачить яскраві "картинки" того, як потрібно жити. Ми помічаємо відкрите спонукання до здобування грошей будь-якою ціною, а не стимулювання трудової активності в інтересах людей і держави. Такі мотиваційні тенденції створюють загрозу реальної дієздатності держави, заважають нормальному розвитку соціально-трудових відносин [2, с. 40].

Отже, як свідчить наведене вище, важливо саме в цьому віці приділяти більше уваги мотиваційній поведінці молоді стосовно працевлаштування, оскільки значна частина молоді саме цього віку ніде не працює і не навчається. До речі, значна кількість тяжких злочинів скоюється молодими людьми саме цього віку, очевидно, з причин значної кількості вільного часу. Вони найчастіше потрапляють у сферу неформальної економіки, в тому числі у її кримінальний сегмент.

До вікової групи молоді 20 – 24 років належать студенти та випускники професійно-технічних училищ і ВНЗ; військово-службовці, звільнені зі строкової служби у Збройних силах; молоді матері та ін. Досвід показує, якщо студент із другого-третього курсу не починає працювати, то після одержання диплому стає на облік у службу зайнятості.

За дослідженнями НДІ праці і зайнятості населення, було виявлено, що на першому курсі працюють 2 – 3% студентів, на другому — вже 10 – 12%, на третьому-четвертому — до 70 – 75%. Це позитивна тенденція, оскільки до молодого фахівця сьогодні ставлять досить високі вимоги: відповідну осві-

ту, знання ПК, володіння іноземною мовою, а інколи і наявність прав водія, найголовніше — досвід роботи. Останній важко здобути, коли всі п'ять-шість років віддавати навчанню. Багато молодих людей, здобувши престижну освіту, не можуть себе проявити в сучасних економічних умовах.

Тільки поєднуючи навчання з роботою (нехай навіть не за фахом), можна здобути освіту і трудові навички. Найчастіше при виборі кандидатів роботодавець віддає перевагу тому претенденту, який має хоча б мінімальний досвід роботи, інколи незважаючи на сферу діяльності. Просто така молода людина більш адекватно сприймає вимоги роботодавця, знає ціну своїй праці. Зауважимо, що студенту треба знайти роботу, яка не змусить його кинути навчання чи піти в академічну відпустку. Наприклад, багато студентів сьогодні працюють у закладах "швидкого харчування".

Ще однією із найбільш вразливих груп безробітної молоді даного віку є молоді матері, яким у переважній частині дуже важко знайти роботу внаслідок цілого ряду об'єктивних причин, пов'язаних з народженням дитини.

Вік молодих людей 20 – 24 роки є досить цікавим і складним одночасно. Оскільки саме в цей час спостерігається відносна стабілізація характеру й визначені риси зрілості. Бурхливі юнацькі переживання залишаються позаду, чітко визначається напрямок майбутньої життєвої позиції. Саме в цьому віці значна частина молоді знаходить своє перше робоче місце. Від першого кроку залежить подальший трудовий шлях, оскільки важливо знайти собі справу, яка б відобразила внутрішню потребу суб'єкта.

У ринкових умовах розвитку України в молоді виникли (можуть виникнути) нові можливості для підвищення рівня соціально-економічного становища. Одна частина молоді активно шукає шляхи реалізації своєї енергії та ініціативи й намагається пристосуватись до нових умов життя, займається бізнесом, підприємництвом, переважно в торгівлі та у сфері послуг, де можна швидше і більше заробити, ніж у сфері матеріального виробництва. Одну з таких груп складає контингент молодих людей — випускників навчальних закладів, які здобули спеціальність та професію і вперше виходять на ринок праці. На думку спеціалістів, тенденція зростання виходу на ринок праці досвідченої молоді буде поглиблюватися і в найближчій перспективі.

Існує велика різниця між тим, як люди можуть працювати і як працюють у даний момент. Головна визначальна складова цієї різниці — мотивація. Під мотивацією розуміємо багаторівневу систему, що погоджує, з одного боку, мотиви самого працівника, його потреби і життєві цілі, з іншого — мету колективу організації, де працює людина [3, с. 15 – 17].

Для молоді вікової групи 25 – 28 років проблема безробіття є досить глибокою та складною. Оскільки люди даного віку вже мають певну освіту, а переважна більшість і досвід роботи, то зазвичай, роботу знаходять ті, котрі зможуть вигідно себе представити роботодавцю. Складність пошуку роботи полягає в тому, що в основному запропонована робота не відповідає зростаючим вимогам молоді людини. Важливо зазначити, що для певної частини молодих людей 25 років характерна криза "що я собою представляю", робиться певний підсумок життя, а в багатьох відбувається переоцінка цінностей (те, що раніше мало якесь значення, втрачає сенс і навики). Досвід перших двох десятиліть життя сприяє поступовій появі в молодій особистості характерних способів мислення, переживання та поведінки.

У процесі психологічного консультування значна кількість безробітних демонструє пасивність, розгубленість, невміння й нездатність адаптуватися до зміненої соціально-економічної реальності. Звідси і сподівання на те, що державна організація (її представники) зобов'язані допомогти людині в складній для нього ситуації. Однак вони не враховують того, що і спеціалізована організація (служба зайнятості), і її співробітники залежать від певного попиту на визначену працю на ринку праці і тільки в рамках цього можуть надати дійсно реальну допомогу людині, яка опинилася без роботи.

Для порівняння згадаємо про цікаві дослідження, що були проведені німецьким НДІ з вивчення праці: кожен третій

безробітний у Німеччині страждає різноманітними захворюваннями. Помічено, що чим довше він знаходиться без роботи, тим гірше він себе почуває; частіше за все безробітні страждають від порушення роботи опорно-рухової системи і психічних захворювань. У свою чергу, ці захворювання знижують шанси безробітних на ринку праці, але це стосується лише тих людей, які знаходяться у стані вимушеного безробіття.

Для значної частини безробітної молоді, що знаходиться на обліку в службі зайнятості, характерні певні ціннісно-мотиваційні особистісні особливості, зокрема наявність очікувань від служби зайнятості: молоді люди сподіваються, що їм зможуть знайти гарну роботу (високооплачувану та цікаву) чи направлять на безкоштовні курси. І хоча реальна ситуація начебто повинна спростовувати ці очікування, проте молоді люди продовжують сподіватися. Їм здається, що варто лише сподобатися фахівцю чи встигнути раніше інших прийти до роботодавця за направленням від центру зайнятості, як їм запропонують вигідне робоче місце.

Серед визначених особистісних рис і характерної поведінки в такої молоді спостерігається пасивність та відсутність активної життєвої позиції, соціальна незрілість, невпевненість у собі, відсутність ефективних навичок навчання і взаємодії з людьми, дещо знижена орієнтація на одержання нової інформації, знань. Це призводить до того, що молоді люди не починають ніяких власних спроб пошуку роботи чи професійного самовизначення. Вони пасивно очікують, виправдовуючи власну поведінку поганою роботою служби зайнятості. Їм важко проявити ініціативу, вони очікують допомоги з боку дорослих, зокрема психологів, оскільки самі до власної активності поки що не готові.

Але є й інша частина безробітної молоді, яка перебуває на обліку у службі зайнятості, має статус безробітного, але активно шукає роботу, займається бізнесом, підприємництвом, переважно в торгівлі, сфері послуг, де можна швидше і більше заробити, ніж у сфері матеріального виробництва. За рахунок цієї частини молоді складається позитивна тенденція щодо зростання чисельності зайнятих, зокрема на 122,9 тисяч осіб за три останні роки.

Разом з тим і освітній, і професійний потенціал вимагає регулярного відновлення та розширеного відтворення. Здобувачем і носієм такого потенціалу є молодь. Слід відмітити, що зараз прагнення молоді до високого рівня освіти має перспективу, оскільки в майбутньому вона візьме на себе управління суспільним виробництвом, формуванням ринкової інфраструктури і розвитком бізнесу.

Проблеми молоді на ринку праці обумовлені певними особливостями соціального стану і трудової поведінки: досить високим освітнім рівнем; наявністю професії або кваліфікації; низькою адаптованістю та вразливістю до оточуючого економічного і соціального середовища; підвищеними вимогами щодо працевлаштування (престижу, заробітку), до змісту, характеру та умов праці; низькою професійною і територіальною мобільністю, що зумовлена неусталеністю та слабкістю економічних і соціальних зв'язків молодого людини.

Якісні параметри безробітної молоді визначаються такими основними факторами: демографічними характеристиками; рівнем освіти; ступенем професійної майстерності; рівнем адаптованості до ринкових змін; рівнем конкурентоспроможності, тобто можливістю адаптуватися до обставин, які виникають у безробітної молоді.

Для формування позитивної мотивації молоді стосовно працевлаштування необхідно активізувати підтримку ініціатив молоді, заохочувати її до активного пошуку роботи. Для цього потрібно активізувати зусилля соціальної політики та шкільного психолога з питань подальшого працевлаштування й надання інформації щодо перспектив професійного зростання молоді.

Автор вважає за необхідне активно сприяти відродженню ціннісних орієнтацій на працю, які є основою до пошуку засобів досягнення життєвих цілей і внаслідок цього виконують функцію регулятора соціальної поведінки молодого особи.

Перспективним є дослідження, що стосується збереження й розвитку пізнавальної мотивації молоді, яка перебуває в

стані безробіття тривалий час. Мотивація як психічна регуляція трудової діяльності має багаторівневу структуру, причому поряд із свідомими рівнями регуляції вона включає і несвідомі спонукання. Молоді люди далеко не завжди усвідомлюють справжні мотиви, що стимулюють їх до трудової діяльності. У складній ієрархії їхніх мотивів значну роль відіграють зовнішні фактори прояву трудової активності (матеріальне заохочення, мотиви соціального престижу, а іноді й мотиви утилітарного порядку).

Література: 1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы – СПб.: Питер, 2004. – 512 с. 2. Бабушкина Т. Молодежь на рынках труда и образовательных услуг / Т. Бабушкина, М. Гарсия-Исер // Человек и труд. – 2004. – №6. – С. 40 – 43. 3. Маршавин Ю. М. Мотивационный аспект обеспечения продуктивной занятости населения // Бюллетень ДСЗУ. – 2002. – №2. – С. 15 – 17.

Стаття надійшла до редакції
30.05.2007 р.

УДК 330.15

**Хлобистов Є. В.
Жарова Л. В.**

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ В РЕНТНИХ ВІДНОСИНАХ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

In the article the specifics of influence of globalization and regionalization on formation and development of rent attitudes in transforming society are examined. On the example of Ukraine and public relations in resource sphere the authors determine the reasons and specificity of the rent formation not only in resource sphere of economy, they also prove necessity and expediency of the account of the ecological rent (or rents assimilation's potential of an environment) and offer methodological approaches to its cost interpretation.

Глобалізація як науковий феномен, як об'єкт міждисциплінарних досліджень привертає протягом останніх десяти років усе більшу увагу. Сьогодні глобалізацію розглядають не лише як економічний, соціальний, політичний, але й як культурний (культурологічний) феномен та об'єкт досліджень. Глобалізація стала модним напрямом публіцистики і мистецтва, виступає як універсальна першопричина будь-яких явищ — і позитивного, і негативного звучання.

Глобалізація — це і процес формування принципово нового онтологічного стану, перенесення акценту забезпечення національної безпеки з військової складової до економічної, зокрема продовольчої та культурної, на використання простору Світового океану та космосу (Ю. Павлов). Глобалізація — це і процес інтеграції людства у складну за структурою та щільно взаємопов'язану планетарну цивілізацію, — що відбувається на тлі тенденцій до глобальної інтеграції й регіональної диференціації культурних і політичних реалій (А. Костін). Про це й йдеться у Дж. Розенау, коли "глобалізація-локалізація" розглядаються в діалектичній єдності з позиції системного